

A svéd könyvtárügy – áttekintés

A svéd könyvtári rendszer köztudottan rendkívül jól fejlett. A könyvtári hálózat napjainkban mintegy 290 közkönyvtárat (több mint 2000 szolgáltatási ponttal), 4000 iskolai könyvtárat, 115 orvosi és szabadalmi könyvtárat, egy nemzeti könyvtárat, 39 egyetemi és főiskolai könyvtárat, 40 szakkönyvtárat (kb. 200 tagkönyvtárral), 20 megyei könyvtárat és egy letéti könyvtárat számlál. A könyvtári rendszer, melynek része egy nemzeti hangoskönyv- és Braille-könyvtár is, évente kb. 6 milliárd svéd koronával részesedik az állami költségvetésből.

Könyvtárhasználók

A svéd egy olvasó nemzet, hosszú, erős tradíciója van itt az olvasásnak. A lakosságnak közel 60%-a rendszeres közkönyvtárhasználó. Hasonlóan nagyarányú a felsőoktatási könyvtárak használata is. E kiemelkedően magas könyvtárhasználatnak számos oka lehet: mindenekelőtt maga a jól fejlett, magas minőségű szolgáltatásokat nyújtó könyvtári rendszer; az oktatás és az iskolázottság rendkívül magas szintje; a fejlett könyvkiadás és könyvkereskedelem; a magas életszínvonal, s természetesen az okok között gondolhatunk a híresen hosszú, sötét svéd telekre is.

Néhány évtizeddel ezelőtt a közkönyvtári és szakkönyvtári hálózat még egymástól jól elkülönítetten, zárt rendszerként működött. Szinte minden településen lehetett közkönyvtárat találni, míg a felsőoktatási könyvtárak a kevés számú egyetem mellett, a lakosságtól messze szolgáltattak. Akkoriban sokan hagyták abba tanulmányaikat a 6-7 évig tartó kötelező alapkörű tanulmányok után.

Az iskolázottság fejlődésével, a felsőfokú oktatáshoz való hozzáférés könnyebbé válásával azonban egyre nehezebben lehetett különbséget tenni a közkönyvtárak és a szakkönyvtárak használói között. Ma a fiatalok mintegy 95%-a középiskolában folytatja tanulmányait, 50%-a pedig a felsőoktatási intézményekbe is eljut. Egy 2006-os adat szerint a

20-24 év közötti nők 54,5%-a, illetve a fiatal férfiak 40,5%-a folytatta tanulmányait felsőoktatási intézményben – amelyek ma mintegy 40 (!) svédországi településen elérhetők, s akkor még nem is említettük a távoktatás intézményét. Ennek az oktatási forradalomnak nyilvánvaló következményei vannak a könyvtárügyre is. Ma már szinte nem érdemes megkülönböztetni a közkönyvtári és a szakkönyvtári hálózatot: szolgáltatásaikat valamennyi felhasználói csoport számára kínálják, az egyetemisták éppúgy használják településük közkönyvtárát, mint ahogy az egyetemi könyvtárak nyitva állnak a széles nagyközönség számára is. A könyvtárhasználók nem nézik, melyik könyvtár lenne a számukra „legmegfelelőbb”, melyeknek a célcsoportjába tartoznak ők, egyszerűen oda mennek, amelyik a legközelebb van. A közpénzekből fenntartott könyvtárak pedig – alapvető jogként – mindenki számára elérhetők.

A svéd nemzeti könyvtár használata is hasonló változáson ment keresztül. A Stockholm egyik legszebb részén működő *Nemzeti Könyvtár* legnagyobb számú használói csoportját az alapképzésben részt vevő felsőoktatási hallgatók és a széles közvélemény jelenti.

Nézzünk néhány statisztikai adatot!

- A 290 közkönyvtárat évente mintegy 2,6 millió felhasználó kereste fel, ami éves átlagban 68 millió könyvtárlátogatást és 70 millió kölcsönzést tett ki. A 9 milliós összlakosságra számítva ez állampolgáronként 7,6 db kölcsönzést jelent.
- A közkönyvtári kölcsönzések több mint fele gyerekkönyv.
- A 13 évesnél fiatalabb gyerekek 90%-a könyvtárhasználó.
- A kb. 400 ezer főt számláló felsőoktatási hallgató és a kb. 90 ezer főnyi távoktatásban részt vevő felsőoktatási hallgató könyvtárlátogatásainak száma 63 ezer látogatás/nap.
- Az egyetemisták évente 3,2 millió nyomtatott kötetet kölcsönöznek, és több mint 4 millió e-könyvet

töltenek le. Ez egy egyetemistára vetítve évi 30 kölcsönzést és 32 letöltést jelent.

A felmérések azt mutatják, hogy lassan, de biztosan csökken a kölcsönzések és a könyvtárlátogatók száma, az elektronikus dokumentumok letöltésének száma ugyanakkor folyamatosan növekszik.

A felhasználók könyvtárhasználati szokásait vizsgáló valamennyi szakember egyetért abban, hogy az egyes könyvtártípusok között erősíteni kell az együttműködést. Jó példája ennek két közepes méretű város, Härnösand és Visby, ahol az elmúlt években új könyvtárpételeket adtak át: mindketőnél egy tető alatt jól megfér egymás mellett az egyetemi könyvtár és a közkönyvtár!

A közkönyvtárak fejlődése

A svéd közkönyvtárak fejlődésének alapja a tankötelezettség bevezetése volt (1842). A jogszabály rendelkezett arról is, hogy az egyházközségeknek gondoskodniuk kell az olvasást ösztönző könyvtárak létrehozásáról és fenntartásáról. Ezek az első könyvtárak javarészt az egyházzal, a vallással, a mezőgazdasággal és a háztartással kapcsolatos könyveket tartottak, amelyek morális és gyakorlati életvezetési tanácsokkal látták el a lakosságot. A XIX. sz. végére azonban nyilvánvalóvá vált, hogy ezek az egyházi könyvtárak nem tudnak lépést tartani az új kor kihívásaival.

A modern svéd közkönyvtárak kialakulása *Valfrid Palmgren* nevéhez kötődik: ő volt az, aki a XX. sz. elején hazavitte az amerikai közkönyvtárak ideáját, s azok mintájára működő közkönyvtárak létrehozását ösztönözte. A modell szerint a modern közkönyvtárnak mindenki számára elérhetőnek kell lennie, nyitott polcain a legkülönbözőbb eszméket közvetítő könyveket kell elhelyezni. Palmgren központi támogatást és nemzeti szabványok kialakítását sürgette, és minden könyvtárba gyerekrészt, valamint szakképzett személyzetet tartott szükségesnek. Az 1950–1980 közötti évek soha nem látott fejlődést hoztak a svéd közkönyvtárak életében: folyamatosan gyarapodó gyűjtemények, a kölcsönzések számának növekedése, új szolgáltatások megjelenése, számos új könyvtárpételek megnyitása volt jellemző. Noha ez a gyors ütemű fejlődés mára jelentősen lassult, a közkönyvtárak még ma is rendkívüli népszerűségnek örvendenek, s nem csak a gyerekek körében.

Az 1996-os *Könyvtári Törvény* rendelkezése értelmében minden települési önkormányzat köteles közkönyvtárat fenntartania. Ma mintegy 2000 tagkönyvtár működik a közkönyvtári rendszerben, összesen mintegy 40 millió kötetes könyvállománnyal és 3 millió audiovizuális dokumentumállománnyal. A rendszer éves gyarapodása 2 millió kötet. A közkönyvtárak több mint 3000 kereskedelmi adatbázishoz tesznek lehetővé hozzáférést, több mint 6000, internet-hozzáférést nyújtó számítógép segítségével. Az 1990-es évekre szinte minden közkönyvtár új épületbe költözhetett.

Iskolai könyvtárak

Az iskolai könyvtárakat érintő vizsgálatok, sajnos, nem számolhatnak be hasonló mérvű fejlődésről. Egy 2008-as felmérés szerint a tanulóknak 67%-a fér hozzá az iskolai könyvtári szolgáltatásokhoz, 18%-a (mintegy 250 ezer diák) nem. E helyzetet az sem segít, hogy az 1960-as évek óta számos közkönyvtár iskolai könyvtárként is funkcionál (ma több mint 500).

Infrastruktúra és hálózat

A közkönyvtári hálózat támogatására 20 megyei könyvtár is működik az országban, ezen kívül négy dokumentumellátó központ, s ezek közül az egyik csak külföldi könyvekkel foglalkozik, egy pedig letéti könyvtár.

A megyei könyvtárak hálózata az 1930–1950 évek közötti időszakban jött létre. Alapfunkciójuk a nemzeti szintű könyvtárközi kölcsönzés dokumentumbázisának biztosítása; a kisebb közkönyvtárak dokumentumellátása; az ehhez szükséges infrastruktúra megoldása; az önkormányzatok ellenőrzése a könyvtárakkal kapcsolatos feladataik ellátásában. Ma a megyei könyvtárak számos együttműködési és fejlesztési programot is kezdeményeznek, irányítanak.

Az 1960-as években jött létre az a három dokumentumellátó központ Malmöben, Stockholmban és Umeåban, amelyek gyűjteményeiket a régiójukban működő könyvtárak ellátásának szolgálatába állították. A rendszer működését teljes egészében az állam támogatja; szolgáltatásaikkal – a megyei könyvtárak mellett – a közkönyvtári hálózat működését támogatják.

A szakkönyvtárak közti együttműködésnek is hosszú hagyománya van Svédországban. Már 1886-ban létrejött a legfontosabb svéd szakkönyvtárak közös katalógusa (AK = Accession-skatalog för svenska forskningsbibliotek), melyben a könyvtárak külföldi beszerzéseikről adtak hírt. A katalógust 1972-ben gépesítették. A LIBRIS (Library Information System) rendszer az 1980-as évektől a svéd dokumentumok bibliográfiai rekordjait is tartalmazza, fejlesztéséért pedig a Nemzeti Könyvtár a felelős. Az adatbázis ma több mint 6 millió rekordot szolgáltat több mint 300 könyvtárnak, 1997 óta ingyenesen elérhetően. Napjainkban teljes szövegű dokumentumok és digitális objektumok is kereshetők benne. A LIBRIS egyik sikertörténete az az automatikus rendelési rendszer, amelyet ma már kb. 1300 könyvtár használ (harmaduk közkönyvtár). (A könyvtári szolgáltatásokat szabályozó jogszabály értelmében minden állami fenntartású könyvtár köteles gyűjteményének darabjait ingyenesen más közkönyvtár részére rendelkezésre bocsátania.)

Tartalmi feltárás

Az elmúlt évek egyik legradikálisabb változása, hogy az eddig használt svéd osztályozási rendszert lecserélik, és 2011–2012 során a legjelentősebb könyvtárak átállnak a Dewey használatára.

Nemzeti politika az irodalom támogatására

A svéd nyelvet mindössze 9 millióan beszélik a világon. Egy ilyen kis nyelvnel elengedhetetlen az állami beavatkozás a nemzeti nyelv, a nemzeti irodalom érdekében. A svéd könyvpiac megmentésére már az 1960-as években állami programok indultak, amelyek eredményeképpen 1975-ben megszületett a svéd könyvkiadás támogatási rendszere. A cél egyrészt az volt, hogy az olvasóknak színvonalas svéd irodalmat nyújtsanak, másrészt pedig, hogy íróikat megfelelő, munkájukat ösztönző támogatásban részesítsék.

A támogatási rendszer évente kb. 800 cím megjelenését segíti (a *Svéd Nemzeti Bibliográfia* szerint évente kb. 15 ezer cím jelenik meg). A támogatott művek válogatását egy független szakértői csoport végzi, szigorúan a minőség szempontja alapján. (A műnek a támogatás igénylése előtt meg kell jelennie.) 1999-ben a rendszert továbbfejlesztették: azóta minden támogatott mű egy-egy példányát el

kell juttatni a 290 közkönyvtárba. E döntés következtében a könyvtárak évente mintegy 800 új (svéd) művel gyarapodnak ingyenesen.

Svédországban igen magas az áfa, 25%, amely a könyveket is terheli. A svéd könyvkiadás, könyvpiac és könyvtári ellátás érdekében sikerült elérni, hogy 2002-ben a könyvek árának áfatartalmát 6%-ra szorították vissza. Ennek következtében szinte azonnal jelentősen csökkent a könyvek ára, és megnövekedett a könyvvásárlások száma.

Egy olyan könyvpiacra, amelyet „mindössze” 9 millió anyanyelvi olvasó tart fenn, nehéz megélniük a szerzőknek; még a legnépszerűbb művek is viszonylag kis példányszámban tudnak megjelenni, és csak néhány könyv kerül fel a nemzetközi bestsellerek listájára. A nemzeti irodalmat támogató politika részeként 1954 óta a könyvtári kölcsönzések után bizonyos díj üti a szerzők markát. A svéd szerzői jogi törvény értelmében egy mű alkotójának (szerző, fordító, illusztrátor) könyve használatakor kompenzációra van joga. A könyvtári kölcsönzések után kifizetett kompenzáció 2009-ben elérte a 121 millió svéd koronát (kb. 120 ezer euró). Az egy alkotóra eső összeg kalkulációjában a kölcsönzések gyakoriságát veszik alapul (ezt az adatot az elektronikus könyvtári rendszerek szolgáltatják). A legmagasabb díjazásban hosszú évekig a gyermekkönyv-szerző *Astrid Lindgren* részesült 1,1 milliós kölcsönzési számmal, de a lista további előkelő helyein is javarészt gyermekkönyvek alkotóit találjuk. (Ami megerősíti azt a korábbi állításunkat, hogy a svéd gyerekek könyvtárhasználók!)

A Királyi Könyvtár – Svédország Nemzeti Könyvtára

A királyi könyvgyűjtemény eredete az 1500-as évekig nyúlik vissza, de könyvtárként csak a XVII. századra állt össze. A mai svéd Nemzeti Könyvtár fő feladatai a következők:

- Valamennyi svéd kiadvány összegyűjtése, megőrzése, és elérhetővé tétele a széles nyilvánosság számára.
- Infrastruktúra teremtése és nyújtása a svéd kutatói közösségnek; e funkciójában koordinálja a svéd szakkönyvtárak munkáját.
- Szakkönyvtári feladatok ellátása a bölcsészeti- és társadalomtudományok területén.

A Nemzeti Könyvtár működteti a már említett svéd közös katalógust, a LIBRIS-t, és építi a svéd nem-

zeti bibliográfiát. A svéd kiadványokat szinte megjelenésük pillanatában feldolgozzák a könyvtár munkatársai, a rekordokat a LIBRIS-en keresztül azonnal ingyenesen elérhetővé teszik más könyvtárak számára.

1979-től a könyvtár minden svéd napilapot mikrofilmre tesz, lényegében a megjelenésük pillanatában. A mikrofilmállomány a könyvtár egyik legfrekvenciáltabb, legtöbbször használt gyűjteménye, noha a mikrofilmek helyét egyre inkább a digitalizálás váltja fel.

A Királyi Könyvtár gyűjteményei közül említést érdemel még az ún. *Svéd Gyűjtemény*, amely több mint 3 millió könyvet tartalmaz. Éves gyarapodása néhány ezer (!) polcfolyóméter. Az *Audiovizuális Média Osztály* több mint 7 millió órányi felvételt őriz. A *Hang- és Filmfelvételek Svéd Nemzeti Archivuma* 1979 óta biztosítja a felvételek őrzését és hozzáférését. (2009-től része a Nemzeti Könyvtárnak.)

A Nemzeti Könyvtár mindent gyűjt, amit 1661 óta Svédországban kinyomtattak. Emellett jelentős és értékes külföldi állománnyal is büszkélkedhet. Plakátgyűjteménye az egyik legnagyobb a világon: több mint fél millió darabot tartalmaz. Kézirattárában *August Strindberg* irodalmi hagyatékának darabjai is fellelhetők. Az *Astrid Lindgren* gyűjtemény az UNESCO világörökség listáján is szerepel.

A könyvtár muzeális értékű kincsei közül a *Codex Gigas*, az *Ördög Bibliája* érdemel említést. A legenda szerint ezt a kötetet egy éjszaka írta meg egy szerzetes, aki ezzel akart mentesülni bűnei alól. Amikor látta, hogy nem sikerül, amit elhatározott, az ördögöt hívta segítségül... A könyv az 1200-as években született Bohémiában, és 1649-ben hadizsákmányként került a Svéd Királyi Könyvtárba, s lett a gyűjtemény legnagyobb darabja: kb. 75 kg a súlya! A korábban a nagyközönség elől elzárt kötetet 2007-ben digitalizálták, s ma már a könyvtár honlapján is megtekinthető.

Egyetemi könyvtárak

Napjainkban 39 egyetem működik Svédország 30 városában. Ezek mellett 40 speciális gyűjteménnyel rendelkező könyvtár kínálja szolgáltatásait. Az egyetemek és könyvtáraik a svéd felsőoktatási rendszer részeként, a svéd *Oktatási Minisztérium* felügyelete alatt működnek. A két legrégebbi egyetem az uppsalai (1477) és a lundi (1666).

Az *Uppsalai Egyetem Könyvtára* 1620-ban jött létre; ma az ország legnagyobb könyvgyűjteményével rendelkezik. Az adományoknak és a hadizsákmányoknak köszönhetően története során folyamatosan gyarapodott állománya. Leghíresebb gyűjteménye a *Waller Gyűjtemény*, amely a középkortól egészen 1956-ig tartalmaz kéziratokat, köztük *Immanuel Kant*, *Johannes Kepler*, *Sigmund Freud*, *Albert Einstein*, *Isaac Newton*, *Voltaire*, *Napoleon* és *Gandhi* kézíratait. A gyűjteményt, amely 1955-ben került Uppsala-ba, 2000-ben katalogizálni és digitalizálni kezdték, és mára teljes egészében elérhető az interneten. A könyvtár másik jelentős gyűjteménye a *Carl von Linné* gyűjtemény, levelekkel, kéziratokkal, nyomtatott művekkel. Legértékesebb darabja a *Codex Argenteus*, egy VI. századi, feltehetően ravennai gót kézirat.

A *Lundi Egyetemi Könyvtár* 1698-ban kapott kötelezpéldány-jogot, s a Nemzeti Könyvtár mellett ma is a svéd kiadványok második számú őrzője. A könyvtár, amely vezető szerepet játszott a tudományos művek kiadásának fejlesztésében, különösen a nyílt elérés (Open Access) program keretében, speciális elektronikus szolgáltatásokat kínál kutatóknak és hallgatóknak. Egy 14 svéd és dán egyetemet tömörítő hálózat részeként felhasználói a részt vevő könyvtárak bármelyikéből kölcsönözhetnek dokumentumokat, s ellátogatván az adott könyvtárba, ott teljes joggal használhatják a legkülönbözőbb elektronikus forrásokat.

A svéd egyetemek második generációja a XIX. század közepétől jött létre Göteborgban, Stockholmban, Umeåban és Linköpingben, harmadik, legújabb generációja pedig az 1980-as évektől kezdődően. Ebben az utóbbi időszakban a könyvtárlétesítés nem mindig tartozott a prioritások közé: sokáig a helyi közkönyvtárak próbálták kielégíteni a felsőoktatás könyvtári igényeit. A helyzet mára sokat változott; az új felsőoktatási intézmények mellett is jól megtervezett, jól felszerelt könyvtár-épületek nőttek ki a földből. Gyűjteményeiknek, természetesen, még fejlődniük kell.

Szakkönyvtárak

Ahogy korábban említettük, mintegy 40 szakkönyvtár működik ma Svédországban, legtöbbször jelentős, gazdag gyűjteménnyel. Néhány példa ezek közül:

- *Dag Hammarskjöld Könyvtár* (Uppsala): Az ENSZ volt főtitkáráról elnevezett könyvtár 1966-ban jött létre, s az ENSZ dokumentumok nemzeti

letéti gyűjteményeként működik. Állománya főleg társadalomtudományi művekből áll, összpontosítva a nemzetközi kapcsolatokra.

- Az alapítványi formában működő *Gyermekkönyvek Svéd Intézete* könyvtára 1965-ben alakult, és többek között őrzi az első Svédországban nyomtatott gyermekkönyvet is (1591).
- A régi egyházmegyei könyvtárak közül az egyik legfontosabb a ma már a Nemzeti Könyvtár részeként működő *Rogge Könyvtár* Strängnäsban; jól megőrizte a régi egyházi és iskolai könyvtárak gyűjteményét, hagyományait.
- *Hangoskönyvek és Braille Könyvek Svéd Könyvtára (TPB)*: Az első, vakok számára létesített könyvtár 1892-ben kezdte meg működését Svédországban. A TPB néven ismert intézmény ma a *Kulturális Minisztérium* fennhatósága alatt működik, tisztán állami fenntartásban. A kb. 80 ezer hangoskönyvet őrző könyvtár emellett, hogy országos szinten kölcsönzi is állománya darabjait, maga is foglalkozik hangoskönyvek kiadásával. A szolgáltatás a svéd lakosság mintegy 6%-át érinti. 2009-től, különleges szolgáltatásként, a vak és a gyengén látó egyetemi hallgatók maguk tölthetik le a számukra szükséges könyveket. 2010-től hasonló szolgáltatásban részesülnek a közkönyvtárak csökkent képességű felhasználói is (DAISY projekt). A svéd szerzői jogi törvény lehetővé teszi a könyvtáraknak, hogy a vakoknak és a gyengén látóknak külön engedély nélkül állíthassanak elő kölcsönözhető kiadványokat a nyomtatott művek alapján.
- *Nobel Könyvtár*: Az 1909-ben létrejött könyvtár segíti a *Svéd Akadémia* munkáját az *Irodalmi Nobel-díjra* jelöltek kiválasztásában. Az irodalomra specializálódott gyűjtemény manapság 200 ezer kötetet számlál, és javarészt kortárs műveket gyűjt eredeti nyelven.

Kötelezpéldány rendszer

Az első svéd kötelezpéldány rendelet 1661-ben született meg, egyikeként a legelső ilyen jellegű szabályozásoknak. Eredetileg két példányt kellett beszolgáltatni: egyet a királyi kancelláriára, egyet pedig a királyi levéltárba. A beszolgáltatási kötelezettség oka ekkor még nem a hosszú távú megőrzés volt, hanem annak ellenőrzése, hogy mi jelenik meg. 1707-ben a beküldendő darabszámot hatra emelték; ma pedig hét példányt kell beszolgáltatni. Teljes sorozatot köteles megőrizni a Királyi Könyvtár és a Lundi Egyetem Könyvtára, míg Uppsala, Stockholm, Göteborg, Umeå és Linköping egyetemi könyvtárai eldönthetik, mit őriznek meg. A

kötelezpéldány rendeletet 1993-ban terjesztették ki az elektronikus dokumentumokra, köztük a CD-ROM-okra is; napjainkban készül el az az új változat, amely már az elektronikus kiadással éppúgy számol, mint a nyomdai termékekkel.

A könyvtárügy jogszabályi háttere

Svédországnak 1996-ig nem volt könyvtári törvénye. Az akkor csekély többséggel megszavazott törvény 1997. január 1-jén lépett hatályba, a következő fő szabályokat tartalmazza:

- Minden helyi önkormányzat köteles közkönyvtárat fenntartani.
- A könyvtárak dokumentumaikat ingyenesen kölcsönzik.
- A közkönyvtárak fő célja az olvasás és az irodalom népszerűsítése, a tájékozódás, a szórakozás, a tanulás, a kulturálódás támogatása.
- Minden állampolgárnak hozzáférést kell nyújtani a könyvtári szolgáltatásokhoz.
- Minden megyében megyei könyvtárat kell fenntartani, amely segíti a közkönyvtárak működését, és emellett kiegészítő könyvtári feladatokat lát el.
- Az iskolai könyvtári ellátás célja az olvasás és az irodalom iránti érdeklődés felkeltése, a tanulás-hoz szükséges dokumentumok elérhetősége.
- A felsőoktatási hallgatóknak hozzáférést kell nyújtani a könyvtári szolgáltatásokhoz.
- A közpénzből fenntartott könyvtáraknak együtt kell működniük egymással.

Az 1996-os könyvtári törvény lényeges változást nem hozott a könyvtárak működésében, létét, szükségességét ma is sokan vitatják.

Szakmai szervezetek

A svéd társadalom jól szervezett, ez alól a könyvtárosok sem kivételek. A *Svéd Könyvtári Egyesület* 1915-ben jött létre azzal a céllal, hogy segítse a svéd könyvtárak fejlődését. Története során számos szakmai kiadvánnyal, köztük a svéd könyvtár lap (*Biblioteksbladet*) kiadásával, a formai és a tartalmi feldolgozáshoz kialakított szakmai irányelvekkel, a svéd osztályozási rendszer (*SAB*) megteremtésével stb. próbálta ezeket a célokat szolgálni. 2000-ben egyesült a svéd tudományos könyvtárakat képviselő társszervezettel, egy 3700 tagot számláló, jelentős erővel bíró szakmai érdekképviseleti szervvé válva így.

A svéd könyvtárügy nemzetközi szakmai kapcsolatai is kimagaslóak. Egyesületük 1930-tól tagja az IFLA-nak, már három alkalommal szervezett IFLA-konferenciát Svédország (1930, 1960, 1990). 1992-ben pedig Uppsala-ba telepítették az IFLA ALP (= Action for Development through Libraries Programme) programjának irodáját.

Zárszó

Napjainkban a svéd könyvtárügy ugyanazokkal a kihívásokkal néz szembe, mint a világon bármely könyvtárügy. Itt is kihívás a digitalizálás, a digitális gyűjteményekhez való hozzáférés kérdése, és az

ezzel együtt járó szerzői jogi problémák megoldatlansága, lehetséges megoldása.

Az elmúlt évek előkészítő munkáinak köszönhetően 2011-ben új könyvtári struktúra kialakítása várható, élén a Nemzeti Könyvtárral. Az új struktúra az egyes könyvtártípusok közötti minden eddiginél erősebb kooperációt hivatott elősegíteni a fejlesztések, a szabványosítás területén éppúgy, mint az alapellátásokban. A cél, hogy a könyvtárhasználó igényeit és szükségleteit a lehető legmagasabb színvonalon tudják kielégíteni.

/BARBRO, Thomas: **Swedish libraries: an overview.**
= IFLA Journal, 36. köt. 2. sz. 2010. p. 111–130./

(Kovácsné Koreny Ágnes)

Alacsony a hazai érdeklődés az e-könyvek iránt

Weiler Péter, az E-könyv Magyarország Kft. ügyvezető igazgatója elmondta, hogy Magyarországon az e-könyvforgalom a 61,5 milliárd forintos teljes könyvpiacnak csupán 0,5%-át. "Az egyik nagy újdonság az iPadek elterjedése volt, ami sokakban megkérdőjelezte az e-inkes tartalomhordozók jövőjét. Kiderült azonban, hogy noha a készülék sok mindenre alkalmas, a fekete-fehér szövegek olvasására még mindig az e-olvasók a legjobbak" – fogalmazott. Szerinte elképzelhető, hogy öt éven belül a könyvek felét elektronikus hordozókon olvassák majd. Az okostelefonok árának csökkenése és a táblagépek megjelenése gyökeresen át fogja alakítani az olvasói szokásokat.

Emlékeztetett arra, hogy az E-könyv Magyarország Kft. nemcsak a Líra-csoport tulajdonában lévő kiadók könyveit árusítja e-formátumban, hanem igyekeznek bevonni a projektbe a kisebb és más nagyobb kiadókat is. Az e-könyvek terjedése megállíthatatlan, és ha ezt a piac hazai szereplői nem ismerik fel, akkor radikálisan megnőhet az illegális letöltések száma. A torrentoldalakon ma már harmincezernél több illegálisan letölthető kötet található, köztük nemcsak klasszikusok, hanem a kiadók legfrissebb kötetei is.

„Nem tenne jót a hazai könyvszaktárnak az sem, ha egy külföldi nagy versenytárs jelenne meg a piacon, gondoljunk csak a Google-ra vagy az Amazonra. Ha mi lassan jutunk friss tartalomhoz, és nem tudunk megerősödni, akkor könnyen egy nemzetközi multi markába kerülhet a magyar könyvkereskedelem” – fogalmazott Weiler Péter.

Kínálatukban jelenleg mintegy hatszáz cím szerepel, az év végére szeretnék elérni az ezres nagyságrendet. Mint fogalmazott: ahhoz, hogy az e-könyvek az árukkal is versenyképesek legyenek, mielőbb le kellene szállítani a termék áfáját 25-ről 5%-ra, ami a papíralapú könyveket is terheli. „Most 30-40 százalékkal olcsóbbak az e-könyvek a papíron olvashatókhoz képest. Az ár azonban 20%-kal tovább csökkenhetne” – mondta.

Kocsis András Sándor, a Kossuth Kiadó elnök-vezérigazgatója szerint egyelőre kicsi az érdeklődés az e-könyvek iránt, de a nyugati trendek azt mutatják, ez változni fog. Honlapjukon 1010 cím található, a lista minden hónapban 50-100 kötettel bővül. Az e-kötetek ára 690 és 2000 Ft között mozog, ennél feljebb nem is szeretnének menni. „Nyugat-Európában kevesebb engedményt adnak e termékek után, nálunk az e-könyv a papírkönyvek árának körülbelül 50%-a vagy kevesebb, én ezt tartom elfogadhatónak és reálisnak” – vélekedett.

Szerinte a törvényhozók nem gondolták át az e-könyvek Áfa-tartalmát. „Ha egy floppyn vagy pendrive-on árulnánk az e-könyveket, akkor csak öt százalék áfát kellene fizetni utána. Ha letöltik, akkor már 25 százalék, csak azért, mert az már úgymond szolgáltatásnak minősül” – magyarázta.

Beszámolt arról, hogy számos fejlesztést terveznek a közeljövőben, noha csak szerény növekedés várható. Szerinte Nyugat-Európában két-három éven belül az összeforgalom tíz %-át adja majd e-piac, az Egyesült Államokban pedig még többet. A könyvfesztiválra a Kossuth Kiadó mindenestre megjelentette Kerekes Pál „E-book kalauz – Az elektronikus könyv kisenciklopédiája” című kiadványát.

/SG.hu Hírlevél, 2011. április 17., <http://www.sg.hu/>

(SzP)